DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak A** — Bir araştırmacının proje günlüğünden (kurgusal):*
> ***(1)** Kasabamızda İkinci Dünya Savaşı yıllarında ekmeğin karneyle dağıtılmasının halkın gündelik yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaya karar verdim. Çalışmayı 1940–1946 yılları ve kasaba merkeziyle sınırladım.*
> ***(2)** Belediye arşivindeki fırın denetim defterlerini ve o yıllarda kasabada çıkan haftalık gazeteyi taradım.*
> ***(3)** Defterleri incelerken ekmek dağıtımına ait kayıtların yalnızca 1942 ve 1943 yıllarından kaldığını, öteki yılların defterlerinin kaybolduğunu gördüm. Bu boşluğu doldurmak için il arşivindeki valilik yazışmalarını ve yaşlılarla yıllar önce yapılmış görüşmelerin ses kayıtlarını taramaya başladım.*
> ***(4)** Gazete, karne uygulamasının kasabada "hiçbir aksaklık olmadan" yürüdüğünü yazıyor. Ses kayıtlarındaki anlatımlar ise fırın önlerinde sabahın erken saatlerinde kurulan uzun kuyruklardan söz ediyor. Gazetenin o yıllarda belediyeden aldığı yardımla yayımlandığını da öğrendim.*
> ***(5)** Valilik yazışmalarında, çevre köylerden kasabaya un getirilmesinin giderek zorlaştığını bildiren yazılar buldum. Bu bulgu bana yeni bir soru sordurdu: Karne uygulaması kasaba ile çevre köyler arasındaki ilişkiyi nasıl etkiledi? Çalışmamı bu soruyu da kapsayacak biçimde genişlettim.*
> ***(6)** Bulguları savaş yıllarının şartlarını göz önünde tutarak yorumladım ve makalemi yazdım. Her bilginin hangi belgeden alındığını dipnotlarda gösterdim, makalenin sonuna kaynakçayı ekledim.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Tarihsel bilginin üretim süreci her zaman tek yönlü ilerlemez. Günlükte araştırmacının daha önceki bir aşamaya **geri döndüğü iki** not vardır. Bu notların numaralarını tabloya yazınız; her biri için geri dönülen aşamayı ve geri dönmenin nedenini belirtiniz.

Not numarası	Geri dönülen aşama	Geri dönmenin nedeni

1.2. (4) numaralı notta gazete ile ses kayıtlarındaki anlatımlar birbiriyle çelişmektedir. Araştırmacının gazetenin belediyeden yardım aldığını öğrenmesinin, gazetenin **güvenilirliğini** değerlendirmede neden önemli olduğunu açıklayınız. Ardından araştırmacının bu çelişkiyi çözmek için başvurabileceği **bir** yolu yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak B*** *— Bir yerel tarih araştırmacısının çalışma notlarından (kurgusal):*
> *"XX. yüzyılın başlarında kasabanın çarşısını kül eden büyük yangını araştırıyorum. Önce kasabanın o yıllara ait vergi defterlerini taradım: Yangından önceki yıl çarşıda yüz otuz dükkân kayıtlıyken yangından sonraki yıl bu sayı kırk beşe düşmüş. Kasaba müzesinde, yangın sırasında bir bakkal dükkânından kurtarıldığı bilinen, ısıdan kefeleri eğrilmiş bir pirinç teraziyi inceledim. Bir ailenin albümünde, yangından iki yıl sonra çarşının yeniden yapılan dükkânlarını gösteren bir fotoğraf buldum; fotoğraftaki dükkânların çoğu taş duvarlı. Son olarak yangını kendi büyükannesinden dinlemiş seksen yaşındaki bir kasabalıyla görüştüm. Anlattığına göre yangından sonra çarşıda ahşap dükkân yapılmasına izin verilmemiş."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Araştırmacının yararlandığı kaynakların **türünü** (sözlü, yazılı, sesli ve görüntülü, eşya ve nesne) ve **birinci elden mi ikinci elden mi** olduğunu tabloya yazınız.

Kaynak	Kaynağın türü	Birinci elden / ikinci elden
Vergi defterleri		
Pirinç terazi		
Aile albümündeki fotoğraf		
Kasabalıyla yapılan görüşme		

2.2. Araştırmacının notlarında farklı türden **iki** kaynağın aynı bilgiyi desteklediği bir durum vardır. Bu iki kaynağı ve desteklediklerı bilgiyi yazınız. Bir bilginin farklı kaynaklarla desteklenmesinin tarihsel bilginin üretimine katkısını açıklayınız.

3. Aşağıdaki örnek olayı okuyunuz.

> ***Bağlam*** *— Bir öğrencinin proje süreci (kurgusal):*
> *Tarih öğretmeni Serhan Bey, öğrencisi Zehra'ya kasabalarının 1950–1980 yılları arasındaki nüfus hareketlerini araştırma görevi vermiştir. Zehra önce kasaba kütüphanesine gitmiş; ancak ilgili nüfus kayıtlarının el yazısıyla tutulduğunu ve büyük bölümünün yıpranmış olduğunu görmüştür. Ardından bir devlet arşivinin genel ağdaki portalına bağlanmış; aynı kayıtların taranmış ve bilgisayarda okunabilir metne dönüştürülmüş sürümlerine birkaç dakika içinde ulaşmıştır. Portaldaki arama ve filtreleme araçlarıyla yalnızca kasabasının adının geçtiği kayıtları listelemiş, onlarca klasörü tek tek karıştırmak yerine doğrudan aradığı verilere erişmiştir. Zehra, bulduğu sayıları yıllara göre bir grafikle göstermiş ve raporunu çevrim içi bir tarih platformunda yayımlamıştır. Birkaç gün sonra farklı şehirlerdeki iki*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *araştırmacı rapora yorum yazmıştır: Biri, kasabadan büyük şehirlere göçü anlatan bir belgeyi paylaşmış; diğeri ise raporun bir bölümündeki yorumu tartışmaya açmıştır. Zehra bu katkılarla raporunu yeniden düzenlemiştir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Zehra'nın araştırmasında dijitalleşmenin sağladığı **üç** kolaylığı, metindeki ilgili durumu ve bu durumun araştırmaya katkısını belirterek açıklayınız.

3.2. Zehra'nın raporuna gelen yorumlar, dijitalleşmenin tarih **yazımını** nasıl dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu dönüşümü, dijitalleşme öncesindeki bireysel yazma ile karşılaştırarak açıklayınız.

4. Aşağıda dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımına etkileriyle ilgili **sekiz** ifade numaralandırılmıştır.

> ***I.*** *Arşiv belgelerinin taranarak çevrim içi veri tabanlarına yüklenmesi, araştırmacıların arşive gitmeden birinci elden kaynaklara ulaşmasını sağlamaktadır.*
> ***II.*** *Bir dönemin binlerce gazete sayısını tarayan bilgisayar programları, belirli kavramların hangi yıllarda sıklaştığını kısa sürede saptayarak tek bir araştırmacının okuyamayacağı kadar çok metnin incelenmesine imkân vermektedir.*
> ***III.*** *Genel ağ siteleri, çevrim içi forumlar ve dijital ses kayıtları gibi doğuştan dijital kaynaklar, gelecekteki tarihçilere yeni kaynak türleri sunmaktadır.*
> ***IV.*** *Bir şehrin farklı dönemlere ait haritalarının coğrafi bilgi sistemleriyle (CBS) üst üste getirilmesi, şehrin büyüme sürecinin görsel olarak izlenmesini mümkün kılmaktadır.*
> ***V.*** *Kişisel bilgiler ve telif hakları gözetilmeden genel ağda yayımlanan belgeler, araştırmacıları hukuki sorunlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.*
> ***VI.*** *Farklı ülkelerdeki tarihçilerin anlık iletişim kurabilmesi, ortak projelerin ve uluslararası veri tabanlarının oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır.*
> ***VII.*** *Genel ağda yayımlanan bazı kaynakların zamanla değiştirilmesi ya da silinmesi, bu kaynaklara yapılan atıfların sonradan doğrulanmasını güçleştirmektedir.*
> ***VIII.*** *El yazısı belgeleri bilgisayarda okunabilir metne dönüştüren programların bazı sözcükleri ve sayıları hatalı okuması, dijital metne dayanan araştırmalarda yanlış sonuçlara ulaşılmasına yol açabilmektedir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. İfadeleri aşağıdaki **iki gruba** ayırarak numaralarını tabloya yazınız. Her ifadeyi yalnızca bir gruba yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Grup	İfade numaraları
A — Dijitalleşmenin sağladığı kolaylık ve fırsatlar	
B — Dijitalleşmenin yol açtığı sorun ve riskler	

4.2. B grubuna yazdığınız ifadelerden **birini** seçiniz. Bu sorunun etkisini azaltmak için araştırmacının ne yapması gerektiğini, dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerden (araştırma ve veri toplama, verileri dijitalleştirme, verileri düzenleme ve kataloglama, verileri analiz etme ve yorumlama, sonuçları paylaşma ve sunma) **biriyle** ilişkilendirerek açıklayınız.

5. Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Tablo 1. Bir ırmak ovasında kazılan, farklı dönemlere ait üç yerleşim yerinin bulguları (kurgusal)

Yerleşim	Dönem (yaklaşık)	Yapı kalıntıları	Bitki ve hayvan kalıntıları	Depolama	Diğer bulgular
A	MÖ 10000–8500	Birkaç ay kullanılıp terk edilmiş beş dal barınağının izleri	Yabani tahıl taneleri; geyik ve yaban domuzu kemikleri	Yok	Taş ok uçları
B	MÖ 8000–6500	Aynı yerde defalarca onarılmış otuz kadar kerpiç ev	Ekilmiş buğday ve arpa; koyun ve keçi kemikleri	Evlerin içinde küçük tahıl çukurları	Orak bıçakları, öğütme taşları
C	MÖ 6000–4500	Bitişik düzende yapılmış iki yüzü aşkın kerpiç ev	Buğday, arpa, mercimek; koyun, keçi ve sığır kemikleri	Ortak kullanılan büyük ambar binası ve yanında bekçi odası	Çömlek fırınları ve dokuma tezgâhı ağırlıklarının bulunduğu atölyeler

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. A yerleşiminden C yerleşimine doğru **yerleşme biçiminde** görülen **iki** değişimi, her birini tablodaki bir bulguyla kanıtlayarak açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. C yerleşimindeki depolama ve diğer bulgulardan hareketle, artı ürünün **ekonomik faaliyetleri** nasıl değiştirdiğini **iki** yönüyle açıklayınız.

6. Bir müzenin Tarım Devrimi salonu için hazırlanan tanıtım panosunun taslağı Şekil 1'de verilmiştir. Taslakta her kutucuk bir nedeni ve onun sonucunu göstermektedir (kurgusal).

Şekil 1. Tanıtım panosunun taslağı (kurgusal)

> *Müze uzmanının notu: "Kutucuklardan ikisinde neden ile sonuç yer değiştirmiş."*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Neden ile sonucun yer değiştirdiği **iki** kutucuğun numarasını yazınız. Her birini doğru biçimde yeniden yazarak gerekçesini açıklayınız.

6.2. Pano taslağının başlığı, panonun içeriğiyle tutarlı mıdır? Görüşünüzü, panodan **biri yerleşmeye, biri ekonomik faaliyetlere** ait iki kutucuğa dayanarak değerlendiriniz.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif

DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak A** — Bir araştırmacının proje günlüğünden (kurgusal):*
> ***(1)** Kasabamızda İkinci Dünya Savaşı yıllarında ekmeğin karneyle dağıtılmasının halkın gündelik yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaya karar verdim. Çalışmayı 1940–1946 yılları ve kasaba merkeziyle sınırladım.*
> ***(2)** Belediye arşivindeki fırın denetim defterlerini ve o yıllarda kasabada çıkan haftalık gazeteyi taradım.*
> ***(3)** Defterleri incelerken ekmek dağıtımına ait kayıtların yalnızca 1942 ve 1943 yıllarından kaldığını, öteki yılların defterlerinin kaybolduğunu gördüm. Bu boşluğu doldurmak için il arşivindeki valilik yazışmalarını ve yaşlılarla yıllar önce yapılmış görüşmelerin ses kayıtlarını taramaya başladım.*
> ***(4)** Gazete, karne uygulamasının kasabada "hiçbir aksaklık olmadan" yürüdüğünü yazıyor. Ses kayıtlarındaki anlatımlar ise fırın önlerinde sabahın erken saatlerinde kurulan uzun kuyruklardan söz ediyor. Gazetenin o yıllarda belediyeden aldığı yardımla yayımlandığını da öğrendim.*
> ***(5)** Valilik yazışmalarında, çevre köylerden kasabaya un getirilmesinin giderek zorlaştığını bildiren yazılar buldum. Bu bulgu bana yeni bir soru sordurdu: Karne uygulaması kasaba ile çevre köyler arasındaki ilişkiyi nasıl etkiledi? Çalışmamı bu soruyu da kapsayacak biçimde genişlettim.*
> ***(6)** Bulguları savaş yıllarının şartlarını göz önünde tutarak yorumladım ve makalemi yazdım. Her bilginin hangi belgeden alındığını dipnotlarda gösterdim, makalenin sonuna kaynakçayı ekledim.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Tarihsel bilginin üretim süreci her zaman tek yönlü ilerlemez. Günlükte araştırmacının daha önceki bir aşamaya **geri döndüğü iki** not vardır. Bu notların numaralarını tabloya yazınız; her biri için geri dönülen aşamayı ve geri dönmenin nedenini belirtiniz.

Not numarası	Geri dönülen aşama	Geri dönmenin nedeni

1.2. (4) numaralı notta gazete ile ses kayıtlarındaki anlatımlar birbiriyle çelişmektedir. Araştırmacının gazetenin belediyeden yardım aldığını öğrenmesinin, gazetenin **güvenilirliğini** değerlendirmede neden önemli olduğunu açıklayınız. Ardından araştırmacının bu çelişkiyi çözmek için başvurabileceği **bir** yolu yazınız.

2. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak B** — Bir yerel tarih araştırmacısının çalışma notlarından (kurgusal):*
> *"XX. yüzyılın başlarında kasabanın çarşısını kül eden büyük yangını araştırıyorum. Önce kasabanın o yıllara ait vergi defterlerini taradım: Yangından önceki yıl çarşıda yüz otuz dükkân kayıtlıyken yangından sonraki yıl bu sayı kırk beşe düşmüş. Kasaba müzesinde, yangın sırasında bir bakkal dükkânından kurtarıldığı bilinen, ısıdan kefeleri eğrilmiş bir pirinç teraziyi inceledim. Bir ailenin albümünde,*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *yangından iki yıl sonra çarşının yeniden yapılan dükkânlarını gösteren bir fotoğraf buldum; fotoğraftaki dükkânların çoğu taş duvarlı. Son olarak yangını kendi büyükannesinden dinlemiş seksen yaşındaki bir kasabalıyla görüştüm. Anlattığına göre yangından sonra çarşıda ahşap dükkân yapılmasına izin verilmemiş."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Araştırmacının yararlandığı kaynakların **türünü** (sözlü, yazılı, sesli ve görüntülü, eşya ve nesne) ve **birinci elden mi ikinci elden mi** olduğunu tabloya yazınız.

Kaynak	Kaynağın türü	Birinci elden / ikinci elden
Vergi defterleri		
Pirinç terazi		
Aile albümündeki fotoğraf		
Kasabalıyla yapılan görüşme		

2.2. Araştırmacının notlarında farklı türden **iki** kaynağın aynı bilgiyi desteklediği bir durum vardır. Bu iki kaynağı ve destekledikleri bilgiyi yazınız. Bir bilginin farklı kaynaklarla desteklenmesinin tarihsel bilginin üretimine katkısını açıklayınız.

3. Aşağıdaki örnek olayı okuyunuz.

> ***Bağlam** — Bir öğrencinin proje süreci (kurgusal):*
> *Tarih öğretmeni Serhan Bey, öğrencisi Zehra'ya kasabalarının 1950–1980 yılları arasındaki nüfus hareketlerini araştırma görevi vermiştir. Zehra önce kasaba kütüphanesine gitmiş; ancak ilgili nüfus kayıtlarının el yazısıyla tutulduğunu ve büyük bölümünün yıpranmış olduğunu görmüştür. Ardından bir devlet arşivinin genel ağdaki portalına bağlanmış; aynı kayıtların taranmış ve bilgisayarda okunabilir metne dönüştürülmüş sürümlerine birkaç dakika içinde ulaşmıştır. Portaldaki arama ve filtreleme araçlarıyla yalnızca kasabasının adının geçtiği kayıtları listelemiş, onlarca klasörü tek tek karıştırmak yerine doğrudan aradığı verilere erişmiştir. Zehra, bulduğu sayıları yıllara göre bir grafikle göstermiş ve raporunu çevrim içi bir tarih platformunda yayımlamıştır. Birkaç gün sonra farklı şehirlerdeki iki araştırmacı rapora yorum yazmıştır: Biri, kasabadan büyük şehirlere göçü anlatan bir belgeyi paylaşmış; diğeri ise raporun bir bölümündeki yorumu tartışmaya açmıştır. Zehra bu katkılarla raporunu yeniden düzenlemiştir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Zehra'nın araştırmasında dijitalleşmenin sağladığı **üç** kolaylığı, metindeki ilgili durumu ve bu durumun araştırmaya katkısını belirterek açıklayınız.

3.2. Zehra'nın raporuna gelen yorumlar, dijitalleşmenin tarih **yazımını** nasıl dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu dönüşümü, dijitalleşme öncesindeki bireysel yazma ile karşılaştırarak açıklayınız.

4. Aşağıda dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımına etkileriyle ilgili **sekiz** ifade numaralandırılmıştır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

I. *Arşiv belgelerinin taranarak çevrim içi veri tabanlarına yüklenmesi, araştırmacıların arşive gitmeden birinci elden kaynaklara ulaşmasını sağlamaktadır.*
II. *Bir dönemin binlerce gazete sayısını tarayan bilgisayar programları, belirli kavramların hangi yıllarda sıklaştığını kısa sürede saptayarak tek bir araştırmacının okuyamayacağı kadar çok metnin incelenmesine imkân vermektedir.*
III. *Genel ağ siteleri, çevrim içi forumlar ve dijital ses kayıtları gibi doğuştan dijital kaynaklar, gelecekteki tarihçilere yeni kaynak türleri sunmaktadır.*
IV. *Bir şehrin farklı dönemlere ait haritalarının coğrafi bilgi sistemleriyle (CBS) üst üste getirilmesi, şehrin büyüme sürecinin görsel olarak izlenmesini mümkün kılmaktadır.*
V. *Kişisel bilgiler ve telif hakları gözetilmeden genel ağda yayımlanan belgeler, araştırmacıları hukuki sorunlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.*
VI. *Farklı ülkelerdeki tarihçilerin anlık iletişim kurabilmesi, ortak projelerin ve uluslararası veri tabanlarının oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır.*
VII. *Genel ağda yayımlanan bazı kaynakların zamanla değiştirilmesi ya da silinmesi, bu kaynaklara yapılan atıfların sonradan doğrulanmasını güçleştirmektedir.*
VIII. *El yazısı belgeleri bilgisayarda okunabilir metne dönüştüren programların bazı sözcükleri ve sayıları hatalı okuması, dijital metne dayanan araştırmalarda yanlış sonuçlara ulaşılmasına yol açabilmektedir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. İfadeleri aşağıdaki **iki gruba** ayırarak numaralarını tabloya yazınız. Her ifadeyi yalnızca bir gruba yazınız.

Grup	İfade numaraları
A — Dijitalleşmenin sağladığı kolaylık ve fırsatlar	
B — Dijitalleşmenin yol açtığı sorun ve riskler	

4.2. B grubuna yazdığınız ifadelerden **birini** seçiniz. Bu sorunun etkisini azaltmak için araştırmacının ne yapması gerektiğini, dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerden (araştırma ve veri toplama, verileri dijitalleştirme, verileri düzenleme ve kataloglama, verileri analiz etme ve yorumlama, sonuçları paylaşma ve sunma) **biriyle** ilişkilendirerek açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Tablo 1. Bir ırmak ovasında kazılan, farklı dönemlere ait üç yerleşim yerinin bulguları (kurgusal)

Yerleşim	Dönem (yaklaşık)	Yapı kalıntıları	Bitki ve hayvan kalıntıları	Depolama	Diğer bulgular
A	MÖ 10000–8500	Birkaç ay kullanılıp terk edilmiş beş dal barınağının izleri	Yabani tahıl taneleri; geyik ve yaban domuzu kemikleri	Yok	Taş ok uçları
B	MÖ 8000–6500	Aynı yerde defalarca onarılmış otuz kadar kerpiç ev	Ekilmiş buğday ve arpa; koyun ve keçi kemikleri	Evlerin içinde küçük tahıl çukurları	Orak bıçakları, öğütme taşları
C	MÖ 6000–4500	Bitişik düzende yapılmış iki yüzü aşkın kerpiç ev	Buğday, arpa, mercimek; koyun, keçi ve sığır kemikleri	Ortak kullanılan büyük ambar binası ve yanında bekçi odası	Çömlek fırınları ve dokuma tezgâhı ağırlıklarının bulunduğu atölyeler

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. A yerleşiminden C yerleşimine doğru **yerleşme biçiminde** görülen **iki** değişimi, her birini tablodaki bir bulguyla kanıtlayarak açıklayınız.

5.2. C yerleşimindeki depolama ve diğer bulgulardan hareketle, artı ürünün **ekonomik faaliyetleri** nasıl değiştirdiğini **iki** yönüyle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6. Bir müzenin Tarım Devrimi salonu için hazırlanan tanıtım panosunun taslağı Şekil 1'de verilmiştir. Taslakta her kutucuk bir nedeni ve onun sonucunu göstermektedir (kurgusal).

Şekil 1. Tanıtım panosunun taslağı (kurgusal)

> *Müze uzmanının notu: "Kutucuklardan ikisinde neden ile sonuç yer değiştirmiş."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Neden ile sonucun yer değiştirdiği **iki** kutucuğun numarasını yazınız. Her birini doğru biçimde yeniden yazarak gerekçesini açıklayınız.

6.2. Pano taslağının başlığı, panonun içeriğiyle tutarlı mıdır? Görüşünüzü, panodan **biri yerleşmeye, biri ekonomik faaliyetlere** ait iki kutucuğa dayanarak değerlendiriniz.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme; SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama
2	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme; SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama
3	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.17. Değerlendirme
4	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.4. Çözümleme; KB2.17. Değerlendirme
5	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	KB2.3. Yorumlama; SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama
6	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	KB2.4. Çözümleme; KB2.17. Değerlendirme

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
8	8	12	6	12	6	8	8	8	8	8	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her not için geri dönülen aşama 2, neden 2 puan).

Not numarası	Geri dönülen aşama	Geri dönmenin nedeni
(3)	Kaynaklardan bilgi toplama	Defterlerin bir bölümü kaybolduğu için eldeki kaynaklardan elde edilen bilgi sınırlı kalmış; boşluğu doldurmak için farklı kaynaklara (valilik yazışmaları, ses kayıtları) başvurulmuştur.
(5)	Konu veya sorun belirleme	Valilik yazışmalarında bulunan yeni bilgi yeni bir soru doğurmuş; araştırmanın sorusu ve sınırları genişletilmiştir.

(5) numaralı not için "konu veya sorun belirleme" yanında, genişletilen soru için yeniden "kaynaklardan bilgi toplama" aşamasına geçildiğini belirten cevap da tam puan alır.

KISMİ PUAN: Not numarası ve aşama doğru, neden yazılmamış ya da notla ilişkilendirilmemişse o satır 2 puan. Not numarası doğru, aşama yanlış fakat neden doğru açıklanmışsa o satır 2 puan. (1), (2), (4) ya da (6) numaralı notlar yazılmışsa o satır 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan, geri dönüş içermeyen notları seçen ya da günlükle ilgisiz cevaplar.

1.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 5+3 (güvenilirlik açıklaması 5, çözüm yolu 3 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Güvenilirlik: Kaynağı sorgulama aşamasında bir kaynağın sınırlılığı, geçerliliği ve güvenilirliği tartılır; kaynakta yönlendirme, ön yargı ya da propaganda olup olmadığı araştırılır. Belediyeden yardım alan bir gazete, belediyenin yürüttüğü karne uygulamasını olumsuz göstermekten kaçınmış olabilir. Bu nedenle gazetenin "hiçbir aksaklık olmadan" ifadesi tek başına kanıt sayılamaz; gazetenin bakış açısının yazdıklarını etkilemiş olabileceği hesaba katılmalıdır.

Çözüm yolu (biri yeterli): Kuyruklarla ilgili anlatımları fırın denetim defterlerindeki 1942–1943 kayıtlarıyla karşılaştırmak; valilik yazışmalarında un ve ekmek sıkıntısına dair bilgi aramak; farklı kişilerin anlatımlarını birbiriyle karşılaştırmak; başka bir yerleşimde çıkan ve belediyeden bağımsız bir gazeteyi taramak. Gazete ile anlatımları karşılaştıran, birinin doğruluğunu üçüncü bir kaynakla sınamaya yönelik her makul yol kabul edilir.

KISMİ PUAN: Gazetenin taraflı olabileceği belirtilmiş ama belediye yardımıyla ilişkilendirilmemişse 2 puan; yalnızca "gazete güvenilir değildir" yazılıp gerekçe verilmemişse 1 puan. Çözüm yolu olarak yalnızca "ses kayıtlarına inanmalıdır" ya da "gazeteye inanmalıdır" yazılmışsa çözüm yolu 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da (4) numaralı notla ilgisiz cevaplar.

2.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Dağılım: 8 hücre × 1,5 puan.

Kaynak	Kaynağın türü	Birinci elden / ikinci elden
Vergi defterleri	Yazılı kaynak	Birinci elden
Pirinç terazi	Eşya ve nesne	Birinci elden
Aile albümündeki fotoğraf	Sesli ve görüntülü kaynak	Birinci elden
Kasabalıyla yapılan görüşme	Sözlü kaynak	İkinci elden

Gerekçe notu: Vergi defterleri, terazi ve yangından iki yıl sonra çekilen fotoğraf olayın yaşandığı dönemde ya da hemen sonrasında oluşmuştur. Görüşülen kişi yangını görmemiş, büyükannesinden dinlediklerini aktarmaktadır; bu nedenle anlatım ikinci eldendir.

KISMİ PUAN: Her doğru hücre 1,5 puan. Fotoğraf için "yazılı kaynak" ya da terazi için "yazılı kaynak" yazılmışsa o hücre 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da tüm hücreleri yanlış doldurulan tablo.

2.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (iki kaynak ve desteklenen bilgi 3, katkı açıklaması 3 puan).

Beklenen eşleşme (biri yeterli):

- Vergi defterleri ve pirinç terazi ya da vergi defterleri ve fotoğraf: Dükkân sayısının yüz otuzdan kırk beşe düşmesi, ısıdan eğrilmiş terazi ve dükkânların iki yıl sonra yeniden yapılması, yangının çarşıyı büyük ölçüde yıktığını birlikte göstermektedir.
- Fotoğraf ve görüşme: Fotoğraftaki dükkânların çoğunun taş duvarlı olması, yangından sonra ahşap dükkân yapılmasına izin verilmediği anlatımını desteklemektedir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Katkı: Farklı türden kaynakların aynı bilgiyi doğrulaması kanıtı güçlendirir; tek bir kaynağın sınırlılığı ya da yanılma payı başka bir kaynakla denetlenir. Bu sayede araştırmacının ulaştığı bilgi daha güvenilir olur ve kanıta dayalı bir sonuca ulaşılır.

KISMİ PUAN: İki kaynak doğru seçilip desteklenen bilgi yazılmamışsa 1 puan. Katkı genel olarak "daha doğru olur" biçiminde gerekçesiz yazılmışsa 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan, aynı türden ya da birbirini desteklemeyen kaynakları eşleştiren cevaplar.

3.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Dağılım: 4+4+4 (her kolaylık için metindeki durum 2, araştırmaya katkı 2 puan).

Kabul edilen kolaylıklar (üçü yeterli):

- **Kaynaklara uzaktan ve hızlı erişim:** Yıpranmış kayıtların taranmış sürümlerine portaldan birkaç dakikada ulaşılmıştır. Katkı: Zehra, yıpranmış özgün belgeleri kullanmak zorunda kalmadan ve arşive gitmeden veriye ulaşmıştır.
- **Okunabilir metne dönüştürme:** El yazısı kayıtlar bilgisayarda okunabilir metne dönüştürülmüştür. Katkı: Okuması zor belgeler kolayca okunup üzerinde arama yapılabilir hâle gelmiştir.
- **Arama ve filtreleme:** Yalnızca kasabanın adının geçtiği kayıtlar listelenmiştir. Katkı: Onlarca klasörü tek tek taramak gerekmemiş, zaman kazanılmıştır.
- **Verileri görselleştirme ve paylaşma:** Sayılar grafikle gösterilmiş, rapor çevrim içi platformda yayımlanmıştır. Katkı: Sonuçlar daha anlaşılır biçimde sunulmuş ve başka araştırmacılara ulaşmıştır.

KISMİ PUAN: Kolaylık doğru, metindeki durum belirtilmemişse ya da katkı yazılmamışsa o kolaylık 2 puan. Metinle ilişkilendirilmeden genel dijitalleşme bilgisiyle yazılan kolaylık en çok 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da örnek olayla ve dijitalleşmeyle ilgisiz cevaplar.

3.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (dijitalleşme öncesi bireysel yazma 3, dijital dönemdeki dönüşüm 3 puan).

Beklenen cevap: Dijitalleşme öncesinde tarihçi çalışmasını çoğunlukla tek başına yazar, eser basılıp yayımlandıktan sonra ona yapılacak katkı ve eleştiriler uzun zaman alırdı. Zehra'nın raporunda ise farklı şehirlerdeki araştırmacılar kısa sürede yeni bir belge eklemiş ve bir yorumu tartışmaya açmıştır; Zehra da raporunu bu katkılarla yeniden düzenlemiştir. Böylece tarih yazımı iş birlikli bir yazma sürecine dönüşmüş; sonuçlar başka araştırmacılarca yeniden değerlendirilebilir, eksikleri tamamlanabilir hâle gelmiştir.

KISMİ PUAN: Yalnızca dijital dönemdeki dönüşüm açıklanıp bireysel yazma ile karşılaştırma yapılmamışsa 3 puan. Karşılaştırma yapılmış ama örnek olaydaki yorumlarla ilişkilendirilmemişse 3 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da tarih yazımıyla ilgisiz cevaplar.

4.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 8 ifade × 1 puan.

Grup	İfade numaraları
A — Kolaylık ve fırsatlar	I, II, III, IV, VI
B — Sorun ve riskler	V, VII, VIII

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Doğru gruba yazılan her ifade 1 puan. Bir ifade iki gruba birden yazılmışsa o ifade 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan tablo ya da numara yerine açıklama yazılan cevaplar.

4.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 3+5 (süreçle doğru ilişkilendirme 3, yapılması gerekenin açıklanması 5 puan).

Kabul edilen cevaplar (biri yeterli):

- **V — Sonuçları paylaşma ve sunma** (araştırma ve veri toplama da kabul): Belgeler yayımlanmadan önce yasal izinler alınmalı, kişisel bilgiler gizlenmeli, kaynakların kullanım koşullarına uyulmalıdır.
- **VII — Araştırma ve veri toplama** (sonuçları paylaşma ve sunma da kabul): Yararlanılan genel ağ sayfaları erişildiği tarihle birlikte kaydedilmeli, sayfaların bir kopyası saklanmalı, atıflarda erişim tarihi belirtilmelidir.
- **VIII — Verileri düzenleme ve kataloglama:** Dijital metne dönüştürülen kayıtlar taranmış özgün görüntüyle karşılaştırılmalı; yanlış, eksik ya da tutarsız okunan sözcük ve sayılar ayıklanıp düzeltildikten sonra kullanılmalıdır.

KISMİ PUAN: Yapılması gereken doğru açıklanmış ama hiçbir süreçle ilişkilendirilmemişse 5 puan. Süreç doğru seçilmiş ama yapılması gereken yüzeysel ("dikkatli olmalı") kalmışsa 3 puan. A grubundan bir ifade seçilmişse 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da seçilen ifadeyle ilgisiz cevaplar.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her değişim 2, tablodan kanıt 2 puan).

Kabul edilen değişimler (ikisi yeterli):

- **Geçici barınmadan kalıcı yerleşmeye geçiş:** A'daki dal barınakları birkaç ay kullanılıp terk edilmişken B'deki kerpiç evler aynı yerde defalarca onarılmış, C'de de kerpiç evlerde yaşanmıştır.
- **Küçük topluluklardan kalabalık toplu yerleşimlere geçiş (nüfus artışı):** A'da beş barınak, B'de otuz kadar ev, C'de iki yüzü aşkın ev bulunmaktadır.
- **Dağınık yapılardan bitişik düzenli yerleşime geçiş:** C'de evler bitişik düzende yapılmış, ortak kullanılan ambar binası kurulmuştur.

KISMİ PUAN: Değişim doğru, tablodan kanıt gösterilmemişse o değişim 2 puan. Ekonomik faaliyetlere ilişkin bir değişim (ör. tarım, hayvancılık) yazılmışsa o değişim 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da tabloyla ilgisiz cevaplar.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her yön için C'deki bulgu 2, açıklama 2 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Kabul edilen yönler (ikisi yeterli):

- **Artı ürünün depolanması ve korunması:** C'deki ortak büyük ambar binası, ihtiyaçtan fazla ürünün depolandığını; yanındaki bekçi odası bu ürünün korunmasına yönelik bir görev olduğunu göstermektedir.
- **Tarım dışı iş kollarının ortaya çıkması:** Çömlek fırınları ve dokuma tezgâhı ağırlıklarının bulunduğu atölyeler, artı ürün sayesinde bazı kişilerin tarla dışında çömlekçilik ve dokumacılıkla geçinebildiğini göstermektedir.
- **Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi:** C'de tahılların yanında mercimek yetiştirilmesi ve sığırın da sürülere katılması, üretimin çeşitlendiğini göstermektedir (artı ürünle ilişkilendirilmesi şartıyla kabul).

KISMİ PUAN: Yön doğru, C'deki bulguya dayandırılmamışsa o yön 2 puan. Bulgu yazılıp ekonomik faaliyetlerdeki değişimle ilişkilendirilmemişse o yön 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan, A ya da B yerleşimine dayanan veya ekonomik faaliyetlerle ilgisiz cevaplar.

6.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her kutucuk için numara ve doğru yazım 2, gerekçe 2 puan).

- **(2):** Doğrusu: *Kalıcı yerleşik yaşama geçilmesi → İnsanların ev ve tarla gibi taşınmaz mallar edinmesi.* Gerekçe: İnsanlar önce yerleşik yaşama geçmiş, aynı yerde kalıcı olarak yaşamaya başladıktan sonra taşınmaz mal edinmiştir; bu durum özel mülkiyetin ortaya çıkmasına yol açmıştır.
- **(4):** Doğrusu: *Tarımın zor ve zahmetli bir iş olması → Köy benzeri ilk toplu yerleşimlerin kurulması.* Gerekçe: Tarımsal üretim çok emek ve kalabalık bir topluluk gerektirdiği için insanlar bir arada yaşamaya yönelmiş, toplu yerleşimler bu ihtiyacın sonucu olarak doğmuştur.

KISMİ PUAN: Kutucuk numarası ve doğru yazım verilmiş, gerekçe yazılmamışsa o kutucuk 2 puan. Yalnızca numara yazılmışsa o kutucuk 1 puan. (1), (3), (5) ya da (6) seçilmişse o seçim 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan ya da pano taslağıyla ilgisiz cevaplar.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (yargı 2, yerleşmeye ait kutucuk 3, ekonomiye ait kutucuk 3 puan).

Beklenen cevap: Başlık içerikle tutarlı değildir. Pano, Tarım Devrimi'nin yalnızca beslenmeyi değil, insanların yaşadığı yeri ve geçimini de değiştirdiğini göstermektedir.

- **Yerleşmeye ait kutucuk (biri yeterli):** (1) göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçiş; (3) nüfusun hızla çoğalması; düzeltilmiş (4) köy benzeri toplu yerleşimlerin kurulması; düzeltilmiş (2) taşınmaz mal edinilmesi.
- **Ekonomik faaliyetlere ait kutucuk (biri yeterli):** (5) hayvancılığın yeni bir geçim kaynağı olması; (6) takas ekonomisinin ortaya çıkması.

KISMİ PUAN: "Tutarlı değildir" yargısı verilip kutucuk gösterilmemişse 2 puan. İki kutucuk da aynı alana (yalnızca yerleşme ya da yalnızca ekonomi) aitse en çok 5 puan. "Tutarlıdır" denip panodaki değişimler doğru açıklanmışsa en çok 3 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılan, yalnızca "tutarlı" ya da "tutarsız" yazılan veya panoyla ilgisiz cevaplar.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde:

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif